

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 448 sahifa,
1-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyuu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Milliy xarakter tushunchasining pedagogik va aksiologik talqini.....	10
Usmonova Muattar Bahadirjonovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'zini o'zi anglashida muloqotning o'rni	14
Yaxshiboyeva Zuhra, Pardayeva Munisa	
Maktabgacha ta'lim tizimida sog'lom turmush tarzi ko'nikmalarini shakllantirishning zamonaviy usullari	17
Dilsora Shodmonova	
Педагогические предпосылки развития билингвизма у детей в дошкольных образовательных учреждениях	24
Истамова Нигора Азимжановна	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida neyrogimnastika texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik asoslari.....	29
Saidova Nigora Olimovna, G'ulomova Shaxnoza Abdusalom qizi	
Jismoniy tarbiya va sport: iqtidorli yoshlarni tanlash, saralash va ularni maqsadli tayyorlashning zamonaviy yo'llari.....	32
Muxamedjanov Shovkat Muxrumovich	
Yoshlar ma'naviy-axloqiy tarbiyasida tarixiy xotira, milliy meros va qadriyatlardan foydalanishning pedagogik asoslari.....	36
Nomozov Muhammadyusuf Meyliqul o'g'li	
Sport tashkilotlarida rahbarlik qilish va boshqarish.....	40
Artikov Xayrulla Baxtiyarovich	
Formation and Development Stages of Terminology as a Scientific Discipline	44
Lola Mannobova	
Lexicographic Features of Onomastic Units in English and Uzbek Dictionaries	48
Berdiyeva Mashhura Tulqin qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining qobiliyat, qiziqish va o'rganish usullarini hisobga olgan pedagogik metodlar va dars rejaları	51
Abdullaeva Gulmira, Egamberganova Yorqinoy Ollobergan qizi	
Disputning ingliz romanlaridagi pragmatik va lingvokulturologik ko'rinishlari	55
Abdumalikova Diyoraxon Rafiqjon qizi	
O'yin texnologiyalarining aqliy rivojlanishida muammolari bo'lgan bolalar ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishdagi o'rni	59
Abdunazarov Abdumutal Olimovich	
Auditoriyada va auditoriyadan tashqari jarayonda talabalar ijtimoiylashuvini rivojlantirish mexanizmlari	64
Alimova Gulrux Farhod qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ fikrlashni rivojlantirishda interaktiv o'yin texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlari	70
Axtamova Mohinur O'tkir qizi	
Oilaviy zo'ravonlikka uchragan ayollarni qo'llab-quvvatlashda mahalla va ijtimoiy xizmatlarning o'rni	74
Dumarova Gulfira Kozimbekovna, To'Iqinova Muxlisaxon Jamshid qizi	
O'zbek milliy romanchiligida tarixiy haqiqat va badiiy talqin (Xayriddin Sultonning "Yaldo kechasi" romani misolida)	78
G'aybulloyeva Parvina Samandar qizi	
Aqli zaif bolalarda kommunikativ faoliyatning ontogeneza shakllanishi	82
Hamraqulova Durdona Dilshod qizi	
Neuroeducation va Phygital Learning asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kognitiv faolligini rivojlantirish metodikasi	87
Hikmatova Yulduz Nuritdinovna	

Autizm spektri buzilgan bolalarning ijtimoiy-pedagogik moslashuvining nazariy asoslari	91
<i>Shodmanxojiyeva Iroda Ne'matulla qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda o'yin texnikalarining roli	95
<i>Jamolova Farida Fatillo qizi</i>	
Ta'lim qardosh tillarga yo'naltirilgan mtt direktorining boshqaruv kompetentligini rivojlantirish mexanizmlari (Qoraqalpog'iston Respublikasi misolida)	98
<i>Jumagulova Gulziya Madiyarovna</i>	
Oliy ta'limda talabalarning raqamli taqdimot va ommaviy nutq ko'nikmalarini axborot texnologiyalari vositasida takomillashtirish	103
<i>Junaydullayev Oxunjon Kaxorjon o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'yin texnologiyalari orqali nutq malakalarini rivojlantirish	107
<i>Maqsuda Maxsudovna Murodova</i>	
O'zbek tilida "nur" so'zining ko'chma ma'nolari	113
<i>Maxbuba Axatova</i>	
Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarini kasbiy tayyorlashda raqamli texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari	116
<i>Misirova Nodira Tovbayevna, Nosirova Dilfuza Sa'dullayevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilida og'zaki nutqini shakllantirishdagi qiyinchiliklar	120
<i>Nabiyeva Xilola Abdulmuratovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning ma'naviy-ma'rifiy qiyofasini shakllantirishning o'ziga xos xususiyatlari... ..	123
<i>Niyozova Maftuna Normaxmat qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida "Tarbiya" fanini tabiiy fanlar bilan integratsiyalash asosida ekologik tafakkurni shakllantirish.....	126
<i>Norbo'tayeva Iroda Yunusovna</i>	
Suzish vositalari yordamida talabalarning qo'l va oyoq mushaklarini rivojlantirish metodikasi	130
<i>Nosirov Sardor To'lqinjon o'g'li</i>	
Bo'lajak pedagoglarning metakognitiv kompetensiyasini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari	134
<i>Nosirova Ra'no Xamidovna</i>	
Dual ta'limda oliy ta'lim va maktabgacha ta'lim tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikning mazmuni.....	137
<i>Qoraboyeva Zohidaxon To'lanboyevna, Tursunbayeva Sevara Abdullo qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar nutqida noverbal vositalarning roli	142
<i>Qurbanova Surayyo Tuynazar qizi, Maqsudboyeva Dilbar Olimjon qizi</i>	
Texnologiya fanini o'qitishda integrativ yondashuvning pedagogik zarurati va nazariy asoslari	146
<i>Qurbonmurotov Eldor Abdusaidovich</i>	
O'zbekistonning zamonaviy ta'lim muhitida o'zbek-rus bilingvizmi sharoitida o'quvchilar nutqining psixolingvistik xususiyatlari.....	149
<i>Qurdasheva Bonu Bexzod qizi</i>	
Xorij olimlari tadqiqotlarida prosotsial xulq-atvor namoyon bo'lishining o'rganilishi	153
<i>Rahimova Sarvinoz Odilboy qizi</i>	
Musiqqa fanlarini o'qitishda inquire-based learning texnologiyasidan foydalanish metodlari.....	157
<i>Raximova Dilbar Rizakulovna</i>	
Maktab rahbarining qaror qabul qilish uslubi pedagogik jamoa ijtimoiy faolligini rivojlantirish omili sifatida..	161
<i>Raximova Maryam O'tkir qizi</i>	
Yosh sportchilarda yurak-qon tomir tizimining morfofunksional adaptatsiyasi va sportchi yuragi fenomeni..	173
<i>Alimova Nasiba Adxamovna</i>	
Mintaqaviy iqtisodiyotda turizm klasterlarini rivojlantirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	179
<i>Kurbonova Kamola Ilxomovna</i>	
Nutq madaniyati va notiqlik san'ati	183
<i>Mamadaliyeva Lola Shailyasovna</i>	
Molekulyar fizikada klasster yondashuvi asosida masalalar yechish samaradorligini oshirish	188
<i>Mirzamuratov Baxodir Fayzullayevich</i>	
Oliy o'quv yurtlari, sport tashkilotlari va sport marketingi tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikning zarurati.....	192
<i>Samatov Javlonbek Abdukayumovich</i>	

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini texnologiya darslarida turli materialdan amaliy ishlarni tashkil qilish metodikasi	195
<i>Sanakulov Xamrakul Rizakulovich, O'roqova Nigina Botirjon qizi, Xoliqulova Ozoda Shuxratovna</i>	
Modern Teaching Methods in English Language Learning.....	199
<i>Sarvinoz Abdulhakimova</i>	
Erkin Vohidov ijodining o'rganilishi	202
<i>Shahnoza Muhammadiyeva</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida nutqiy faoliyatni rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	205
<i>Shopulatova Nasiba Umirovna</i>	
Yuqori intensivlikdagi atsiklik yuklamalar ta'sirida futbolchilar organizmi funksional holatining yoshga oid xususiyatlari.....	208
<i>Shukurova Sayyora Sa'dullaevna, Kadirov Abdurashid</i>	
Talabalarda badiiy did va estetik tarbiyasini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida	211
<i>Temirov Murodjon Anvarovich</i>	
The Role of Authentic Materials in Teaching English for Specific Purposes: Implications for Tourism Students.....	215
<i>Toshmamatova Marjona Olimjon kizi</i>	
Neyrokognitiv rivojlanish va bolalarning maktabga psixologik tayyorgarligi o'rtasidagi bog'liqlik	220
<i>Toshpo'latova Mahina Farxod qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda terminologik tafakkurni rivojlantirishning nazariy asoslari	224
<i>Umaraliyeva Shahlo Sayfullo qizi</i>	
Artistic Pedagogy as a Basis for Developing Spiritual-Communicative Culture in Student Youth: Pedagogical Foundations	228
<i>Umarova Malika Khisabidinovna, Orifjonova Kamolabonu Kozimbek qizi</i>	
Pragmatic Competence and Cultural Adaptation in EFL Contexts: Challenges and Pedagogical Implications.....	232
<i>Veronica Khatamova</i>	
Ta'lim tojik tilida olib boriladigan maktablarda morfologiya o'qitish muammosi	236
<i>Xojiyeva Iroda Zokirjon qizi</i>	
Innovatsion yondashuv asosida "Maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirish" modulini o'qitish metodikasi muammo sifatida	240
<i>Zaxro Yo'ldashovna Shanasirova</i>	
Interaktiv topshiriqlar orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarining chet tiliga bo'lgan qiziqishlarini individuallashtirish	246
<i>Nishonova Gulchehra Ravshanjon qizi</i>	
The Role of Project-Based Learning and Artificial Intelligence Technologies in Enhancing Foreign Language Students' Academic Achievement and Motivation.....	250
<i>Olimov Sh. Sh., Zaripov K. Ya.</i>	
Mechanisms for Assessing Academic Achievements in the Finnish Education System and the Possibility of their Adaptation In Schools In Uzbekistan	254
<i>Saytbekova Svetlana Saylaubaevna</i>	
Maktabgacha ta'limda bolalar bilan innovatsion texnologiyalar yordamida ekologik omillarni singdirish	257
<i>Xoldorova Mashxura G'ulomovna</i>	
Finlyandiya ta'lim tizimida o'quvchilarning o'zlashtirishini baholash mexanizmlari va ularni O'zbekiston maktablarida qo'llash istiqbollari.....	260
<i>Xudaybergenova Zuxra Isakovna</i>	
Jadidchilik harakati va uning pedagogik-ijtimoiy mohiyati hamda tamoyillari	263
<i>Yusupov Ma'mur Ma'rufovich</i>	
Проблемы нравственного воспитания личности в произведениях В. Распутина.....	269
<i>Рахимова Шахзода Равшановна</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematik kompetensiyalarni shakllantirishning pedagogik omillari	273
<i>Imamova Nasiba Xurramovna</i>	

Bo'lajak biologiya o'qituvchilarida tolerantlik madaniyatini rivojlantirishning pedagogik asoslari	276
<i>Xidirov Faxriddin Fozilovich</i>	
Транслингвальные практики русскоязычных мигрантов в условиях многоязычной среды	280
<i>Рахмонова Нилуфар Уткир кизи</i>	
Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarda leksik-grammatik komponentni diagnostika qilish metodlari	284
<i>Mamatkulova Lobar Tolibjonovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin texnologiyalari asosida bolalarning ta'limiy faoliyatini rivojlantirish.....	288
<i>Norqulova Ma'mura Husniddin qizi</i>	
Nutqdagi fonetik kamchiliklarning o'quv faoliyati va savodxonlikka ta'siri	293
<i>Xikmatova Saboxat Xusniddinovna</i>	
Oliy ta'limda sog'lom psixologik muhitni shakllantirish omillari	296
<i>Xusanbayeva Ziyoda Maxmutdjon qizi</i>	
Social-Psychological Factors of Increasing the Quality of Life	300
<i>Abdullaeva Ranazhon Matyakubovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy ko'nikmalarini rivojlantiruvchi zamonaviy o'quv topshiriqlarini ishlab chiqishning ilmiy-metodik asoslari.....	307
<i>Abdumalikova Gulchiroy</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tayanch hayotiy va fanga oid kompetensiyalarni shakllantirishning didaktik imkoniyatlari.....	311
<i>Adizova Nigora Baxtiyorovna, Sayfullayeva Dilnoza Amrullayevna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida ingliz tili darslarida madaniyatlararo kompetensiyani rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	316
<i>Azimova Maftuna Azizbekovna</i>	
Talabalarda lingvistik kompetensiyani rivojlantirishning pedagogik asoslari	321
<i>Eshbekova Dilnoza Ibraimovna</i>	
Boshlang'ich ta'lim o'quvchilarida moslashuvchanlikning psixologik xususiyatlari	324
<i>Fayziyeva Gulhayo Erkin qizi, Fatullayeva Manzura Idillo qizi</i>	
Naim Karimov talqinida Oybek badiiy tafakkurining biografik manbalari	327
<i>Jonpo'lotova Gulshoda Qobil qizi</i>	
Kurashchilarning kuch sifatini rivojlantirishda maxsus mashqlardan foydalanish	334
<i>Muxamedjanov Umidulla Fayzullayevich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda axloqiy idealni shakllantirishning ijtimoiy-pedagogik asoslari	337
<i>Saidova Malika Erkin qizi</i>	
Yengil atletika texnikalarini pedagogik mahoratni rivojlantirish metodikalarida qo'llash	340
<i>Sattarov Qarshiboy Narqulovich, Mirzayev Karim Mamarasul o'g'li</i>	
Yengil atletika mashg'ulotlarida shug'ullanuvchilarning tezkorlik va chidamlilik sifatlarini rivojlantirishning innovatsion metodikasi	344
<i>Sattarov Sardor Sunnatulloevich</i>	
Innovatsion rivojlanish asosida uzluksiz ta'limning integratsiyalashgan mazmunini modellashtirish metodologiyasi.....	348
<i>Umarov Lutfillo Murodilloyevich</i>	
Milliy maktablarda rus tilini o'qitishda raqamli ta'lim resurslari va veb-saytlardan foydalanish metodikasi....	352
<i>Xolmirzayeva Munira Jahongir qizi</i>	
Педагогические основы повышения профессиональной компетентности будущих преподавателей физического воспитания высших образовательных учреждений	357
<i>Мавлянов Бахром Сангирович</i>	
Раннее выявление и мониторинг кожных заболеваний с помощью искусственного интеллекта: интегрированные архитектуры, алгоритмы и перспективы клинического внедрения	361
<i>Э. Ш. Назирова, Ш. Б. Абдусаломова</i>	
Ingliz tilida modallikni ifodalash vositalari va ularning semantik xususiyatlari	368
<i>Abdujalilova Sarvinov Rashid qizi, Abdurazzokova Mehriniso Azimjon qizi</i>	

Ona va farzand munosabatlarida etnomadaniy omillarning psixologik xususiyatlari.....	373
<i>Abdullayeva Dilbar Ubaydullayevna</i>	
O'quvchilarning gapirish ko'nikmalarini rivojlantirishda interaktiv metodlarning o'rni	378
<i>Abdurahmanov Muhammadjon G'ulomjonovich</i>	
Aralash ta'lim texnologiyalari asosida ta'lim jarayonini loyihalashning ilmiy-metodik asoslari.....	381
<i>Alibayev Sobir Xolboyevich</i>	
Formativ baholash jarayonidan foydalanib o'quvchilarning o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini oshirish	386
<i>Amirkulova Dilnoza Zokir qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy-pedagogi faoliyatga tayyorlash tendensiyalari	389
<i>Artikbayeva Aziza Abror qizi</i>	
The Role of National Values in English and Uzbek Literature: a Comparative Study	392
<i>Ataniyazova Sohiba Xamidovna</i>	
Frans Kafka ijodining psixologik talqini.....	396
<i>Atayev Shukur-Ali Ayub-Aliyevich</i>	
Development of a Set of Health-Promoting Exercises for Middle-Aged Men 50-60 Years Old, Taking Into Account Physical Training	400
<i>Dehqonova Mahmuda Ortiqovna</i>	
Oliy ta'limda talabalarni jismoniy rivojlantirish metodikalari	404
<i>Imomov Asliddin Abdurazoqovich, Sattarov Qarshiboy Narqulovich</i>	
Современные мобильные технологии: эволюция и развитие.....	408
<i>Жураев Илхом Исхокович</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kongruentlik kompetensiyasini rivojlantirishning mazmuni	413
<i>Kamalova Dilobar Tairovna</i>	
Methodology for Developing Communicative Competence of Future Teachers Based on Multimedia Tools.....	418
<i>Kudratova Sultonposhsha Otabek qizi, Khalilova Mukhlisa Ulug'bek qizi, Ziyotova Umida Otabek qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida ona tili darslarida matn bilan ishlashni tashkil etish.....	423
<i>Erdanova Zamira Olimovna</i>	
Milliy sport turlari orqali talaba yoshlar bilan interfaol dars jarayonini tashkil etish.....	426
<i>Mirzayev Az'am Xudaynazarovich, Sattarov Qarshiboy Narqulovich</i>	
Pedagogika bitiruvchilarining kasbiy o'zini o'zi rivojlantirishga asoslangan barqaror bandligini ta'minlash modeli.....	430
<i>Omonova Mohiniso Maqsud qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda fanlararo integratsiyani sun'iy intellekt asosida takomillashtirishning pedagogik imkoniyatlari.....	435
<i>Panjiyev Jo'raqul Menglimamat o'g'li</i>	
Boshlang'ich ta'limda web-kvest topshiriqlardan foydalanish.....	440
<i>Saidova Gavhar Ergashovna, Itolmasova Oygul Sabritdinovna</i>	
Developing Communicative Competence in English Language Education Through Modern Interactive Methods.....	443
<i>Sativoldieva Shoxsanam Utkir qizi</i>	

OLIV TA'LIMDA TALABALARNI JISMONIY RIVOJLANTIRISH METODIKALARI

Imomov Asliddin Abdurazoqovich

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti assistenti

Sattarov Qarshiboy Narqulovich

Samarqand davlat tibbiyot universiteti jismoniy tarbiya va sport kafedrasida assistenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada oliy ta'lim muassasalari talabalarining jismoniy rivojlanish darajasini oshirish hamda ularning harakat faolligini takomillashtirish metodikalari tadqiq etiladi. Tadqiqotda tibbiyot va biotexnologiya yo'nalishlarida tahsil olayotgan talabalarining jismoniy tarbiya mashg'ulotlaridagi faolligi, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va jamoaviy yondashuvlarning samaradorligi tahlil qilingan. Maqolada talabalar ruhiy-jismoniy barqarorligini ta'minlashda innovatsion sport infratuzilmasining o'rnini hamda yuklamalarning organizmning morfofunktsional holatiga ta'siri ilmiy jihatdan asoslab berilgan bo'lib, sohaga oid amaliy tavsiyalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: oliy ta'lim, talabalar, jismoniy rivojlanish, metodika, jamoaviy sport, innovatsion infratuzilma, morfofunktsional holat.

Abstract: This article investigates methodologies for improving the level of physical development of students in higher education institutions and enhancing their physical activity. The study analyzes the participation of students majoring in medicine and biotechnology in physical education classes, as well as the effectiveness of modern pedagogical technologies and team-based approaches. The article scientifically substantiates the role of innovative sports infrastructure in ensuring students' psycho-physical stability and examines the impact of physical workloads on the morphofunctional state of the human body. Practical recommendations related to the subject are also provided.

Key words: higher education, students, physical development, methodology, team sports, innovative infrastructure, morphofunctional state.

Аннотация: В данной статье исследуются методики повышения уровня физического развития студентов высших образовательных учреждений, а также совершенствования их двигательной активности. В ходе исследования проанализированы активность студентов, обучающихся по направлениям медицины и биотехнологии, на занятиях по физическому воспитанию, а также эффективность современных педагогических технологий и командных подходов. В статье научно обоснованы роль инновационной спортивной инфраструктуры в обеспечении психофизической устойчивости студентов и влияние физических нагрузок на морфофункциональное состояние организма. Также представлены практические рекомендации по рассматриваемой проблематике.

Ключевые слова: высшее образование, студенты, физическое развитие, методика, командный спорт, инновационная инфраструктура, морфофункциональное состояние.

KIRISH

Inson kapitalini rivojlantirish va oliy ta'lim tizimida raqobatbardosh mutaxassislar tayyorlash bugungi kun oliy maktab pedagogikasining eng dolzarb strategik vazifalaridan biri hisoblanadi. Jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy va intellektual salohiyatini yuksaltirish bevosita o'sib kelayotgan yosh avlodning, xususan, oliy o'quv yurtlari talabalarining nafaqat aqliy, balki jismoniy barkamolligiga ham bog'liqdir.

Zamonaviy dunyoda axborot oqimining keskin ortishi, ta'lim jarayonlarining raqamlashtirilishi hamda ishlab chiqarish sohalarining yuqori texnologiyalarga tayanishi talabalar zimmasiga juda katta intellektual yuklarni yuklamoqda. Bunday sharoitda talaba-yoshlar o'rtasida gipodinamiya (harakat kamligi) holatining keng quloch yoyishi, kompyuter va smartfonlar qarshisida uzoq muddat o'tirish natijasida kelib chiqadigan surunkali charchoq, umurtqa pog'onasi kasalliklari hamda asab tizimi toliqishi oliy ta'limning global muammolaridan biriga aylandi.

O'zbekiston Respublikasida oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarini tubdan isloh qilish, yoshlarni sog'lom turmush tarziga yo'naltirish hamda ularning jismoniy faolligini har tomonlama qo'llab-quvvatlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlari qatorida belgilangan [8; 12-14-b.].

Oliy ta'lim bosqichida tahsil olayotgan talabalarning, ayniqsa, tibbiyot, veterinariya meditsinasi va biotexnologiya kabi laboratoriya hamda amaliy yo'nalishlarda o'quv yuklamalari va dars soatlari nihoyatda yuqori hisoblanadi. Kundalik rejimda uzoq vaqt davomida bir joyda o'tirib, aqliy mehnat bilan shug'ullanish organizmning umumiy chidamliligini pasaytirib, immun tizimining zaiflashishiga olib keladi. Shu sababli oliy o'quv yurtlarida jismoniy tarbiya va sport darslarini shunchaki majburiy normativ topshirish vositasi sifatida emas, balki talabani kundalik ehtiyojiga aylanadigan tizimli metodikalar asosida tashkil etish zarurati tug'ilmoqda. Jismoniy tarbiya va sport o'yinlarining ta'lim tizimidagi roli va ahamiyati shundaki, ular boshlang'ich ta'lim zanjiridan boshlab to oliy ta'limgacha inson shaxsini shakllantiruvchi poydevor hisoblanadi [7; 10-b.].

Jismoniy tarbiya kafedralarining professor-o'qituvchilari, assistentlari va ilmiy xodimlarining pedagogik faoliyati talabalarning shaxsiy qiziqishlarini hisobga olgan holda ilg'or ilmiy-pedagogik asoslarga tayanishi lozim [4; 133-b.].

Talabalarni jismoniy rivojlantirish va ularning funksional imkoniyatlarini kengaytirish masalasi chuqur biokimyoviy hamda psixofiziologik qonuniyatlarga ega. Jismoniy zo'riqishlar yoki, aksincha, harakatsizlik holatlari inson ichki a'zolari faoliyatiga, ayniqsa, organizmning stress holatlariga chidamliligini belgilovchi gormonal tizimga, jumladan, buyrak usti bezlarining morfofunksional holatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi [3; 22-b.].

Noto'g'ri taqsimlangan yuklamalar yoki surunkali aqliy toliqish gormonal disbalansni keltirib chiqarishi ilmiy jihatdan isbotlangan. Shu sababli jismoniy tarbiyaning innovatsion uslublarini amaliyotga tatbiq etishda talabalarning individual sog'lig'i, jismoniy tayyorgarlik darajasi va ularning qonuniy-etik huquqlarini asrash birinchi darajali vazifa hisoblanadi [1].

Mazkur maqolada Imomov Asliddin Abdurazoqovich va Sattarov Qarshiboy Narqulovich tomonidan Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti hamda Samarqand davlat tibbiyot universiteti talabalari misolida talabalarni jismoniy rivojlantirishning ko'p funksiyali va samarali metodikalari hamda ularning amaliy natijalari tizimli tahlil etiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida talabalarning jismoniy rivojlanish darajasini aniqlash va baholash maqsadida kompleks metodlar majmuasidan foydalanildi:

Pedagogik eksperiment va testlash metodi. Samarqand davlat tibbiyot universiteti hamda Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti talabalari o'rtasida jismoniy tayyorgarlik testlari (yugurish, turnikda tortilish, joyidan uzundan sakrash) o'tkazildi. Tajriba guruhlarida jismoniy rivojlantirishning jamoaviy va modulli texnologiyalari qo'llanildi [5; 2-b.].

Infratuzilmaviy-arxitekturaviy tahlil. Oliy ta'lim muassasalaridagi ko'p funksiyali sport inshootlarining arxitekturaviy yechimlari va moddiy-texnik bazasining talabalar jismoniy faolligini oshirishdagi o'rni hamda ta'siri o'rganildi [2; 131-132-b.].

Uzviylik va tizimlilik tahlili. Jismoniy tarbiya tizimining boshlang'ich sinflardan boshlab oliy ta'lim bosqichigacha bo'lgan uzviyligi hamda ushbu zanjirning talabalar irodaviy sifatlarini shakllantirishdagi ahamiyati qiyosiy tahlil qilindi [6; 66-67-b.].

Klinik-morfofunksional monitoring. Jismoniy yuklamalarning talabalar organizmiga ta'sirini aniqlash maqsadida antropometrik ko'rsatkichlar va yurak-qon tomir tizimi funksiyalari o'rganildi. Jismoniy faollikning buyrak usti bezlari gormonal holatiga va moslashuv jarayonlariga ta'siri ilmiy manbalar yordamida tahlil etildi [3; 24-b.]. Eksperimentlar davomida barcha bioetika qoidalariga rioya qilindi [1].

TAHLIL VA NATIJALAR

Samarqand davlat tibbiyot universiteti hamda Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti talabalari ishtirokida o'tkazilgan pedagogik tajriba-sinov ishlari hamda tibbiy-pedagogik monitoring jarayonida olingan ko'rsatkichlar jismoniy rivojlantirishning an'anaviy va innovatsion metodikalari o'rtasida jiddiy farqlar mavjudligini ko'rsatdi. Tajriba guruhi talabalariga modulli-jamoaviy sport dasturlari va harakatli muammoli o'yinlar joriy etilgan bo'lsa, nazorat guruhi talabalari faqat standart dastur asosida mashg'ulotlarni davom ettirdilar.

Tadqiqot boshida va yakunida talabalarning jismoniy tayyorgarlik ko'rsatkichlari (100 metrga yugurish, turnikda tortilish (o'g'il bolalar) / chalqancha yotgan holda gavadani ko'tarish (qizlar), joyidan uzundan sakrash) tahlil qilindi. Olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, tajriba guruhidagi o'g'il bolalar va qizlarning jismoniy ko'rsatkichlari nazorat guruhiga nisbatan o'rtacha 24-26 foizga yuqori o'sish sur'atlarini namoyon qildi. Mashg'ulotlarni tashkil etishda kafedra assistentlarining ilmiy-metodik va pedagogik mahorati dars samaradorligini kafolatlovchi asosiy mezon ekanligi o'z tasdig'ini topdi [4; 135-b.].

1-jadval: Tajriba va nazorat guruhlari talabalarining jismoniy tayyorgarlik ko'rsatkichlari dinamikasi

Jismoniy test turlari	Guruhlar	Eksperimentdan oldin	Eksperimentdan keyin	O'sish farqi (%)
100 metrga yugurish (sekund)	Nazorat g.	14.8	14.5	2.0%
	Tajriba g.	14.7	13.6	7.4% [5; 2-b.]
Turnikda tortilish (marta, o'g'il bolalar)	Nazorat g.	8.2	9.1	10.9%
	Tajriba g.	8.1	12.4	53.0%
Joyidan uzundan sakrash (sm)	Nazorat g.	210	215	2.3%
	Tajriba g.	212	238	12.2%
Gavdani ko'tarish (marta/min, qizlar)	Nazorat g.	32	35	9.3%
	Tajriba g.	31	44	41.9% [6; 68-b.]

Jismoniy rivojlanish darajasini faqatgina harakat testlari bilan emas, balki talabalarning umumiy salomatligi va kognitiv barqarorligini ta'minlovchi vegetativ ko'rsatkichlar orqali ham baholash maqsadga muvofiqdir. Jamoaviy sport texnologiyalari qo'llanilgan darslardan so'ng talabalarda charchoq darajasi tez pasayib, diqqat konsentratsiyasi yuqori darajada saqlangan [5; 3-b.].

Fiziologik tahlillarga ko'ra, innovatsion metodika asosida shug'ullangan talabalarning yurak urish tezligi (YUT) yuklamadan so'ng tezroq o'z holatiga qaytgan, bu esa buyrak usti bezlarining gormonal muvozanati barqarorligidan va organizmning moslashuvchanlik imkoniyatlari yuqoriligidan dalolat beradi [3; 25-b.].

Jismoniy tarbiyaning boshlang'ich maktab yoshidan boshlab to oliy ta'limgacha uzviylikda tashkil etilishi talabalarning somatik barqarorligini ta'minlaydi [6; 67-b.].

2-jadval: Talabalar organizmining funksional va moslashuvchanlik ko'rsatkichlari

Funksional ko'rsatkichlar	Guruhlar	Tinch holatda	Yuklamadan so'ng (1-min)	Tiklanish vaqti (min)
Arterial qon bosimi (AQB, mm.sim.ust.)	Nazorat g.	120 / 80	155 / 90	5,5 min
	Tajriba g.	118 / 75	145 / 85	3,2 min [3; 26-b.]
Yurak urish tezligi (YUT, zarb/min)	Nazorat g.	72	148	6,0 min
	Tajriba g.	70	132	3,5 min
O'pkaning hayotiy sig'imi (OHS, ml)	Nazorat g.	3400	3550	—
	Tajriba g.	3450	3900	— [7; 11-b.]

Tadqiqot davomida oliy ta'lim muassasalarining infratuzilmaviy holati ham o'rganildi. Sport majmualarining moddiy-texnik ta'minoti hamda ko'p funksiyali sport inshootlarining innovatsion arxitekturaviy yechimlari talabalarning dars va darsdan tashqari mashg'ulotlarga qatnashish motivatsiyasini to'g'ridan to'g'ri belgilovchi omil ekanligi aniqlandi [2; 131-b.].

Infratuzilmasi zamonaviy bo'lgan universitetlarda talabalarning mustaqil ravishda sport bilan shug'ullanishga bo'lgan qiziqishi 1,6 baravarga oshganligi, dars qoldirish ko'rsatkichlari esa minimal darajaga tushganligi qayd etildi [2; 134-b.].

Bu holat talabalarning ham jismoniy, ham ma'naviy-ruhiy sog'lomligini yuksaltirishga xizmat qiladi. O'tkazilgan pedagogik tajriba-sinov ishlari va fiziologik monitoring natijasida quyidagi ma'lumotlar olindi:

*Birinchi*dan, jismoniy tarbiya darslarida jamoaviy sport o'yinlari va zamonaviy pedagogik texnologiyalar qo'llanilgan tajriba guruhlarida talabalarning umumiy jismoniy chidamlilik ko'rsatkichlari nazorat guruhlariga nisbatan 24 foizga yuqori bo'ldi. Bunda kafedra o'qituvchilarining ilmiy-pedagogik faoliyatni to'g'ri tashkil etishi talabalarning mashg'ulotlarga bo'lgan ichki motivatsiyasini barqarorlashtirgani aniqlandi [4; 135-b.].

*Ikkinchi*dan, oliy ta'lim muassasalarida zamonaviy sport infratuzilmasining mavjudligi talabalarning sport bilan muntazam shug'ullanish ko'rsatkichini 1,6 baravarga oshirdi. Innovatsion arxitekturaviy yechimlarga ega ko'p funksiyali sport inshootlari talabalarda nafaqat jismoniy chiniqish, balki ruhiy yengillashish va estetik tarbiya muhitini ham shakllantirdi [2; 134-b.].

*Uchinchi*dan, jismoniy va aqliy mehnatning to'g'ri muvozanatlashtirilishi talabalarning kognitiv salohiyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Muntazam harakatli o'yinlar bilan shug'ullangan talabalarning darslarni o'zlashtirish koefitsiyenti yuqori bo'lib, ularda surunkali charchoq alomatlari kamroq kuzatildi [7; 11-b.].

Fiziologik tahlillar esa maqsadli yuklamalar buyrak usti bezlarining gormonal funksiyasini barqarorlashtirib, organizmning stressga chidamliligini oshirishini ko'rsatdi [3; 25-b.].

Boshlang'ich sinflardan boshlab to'g'ri yo'naltirilgan jismoniy tarbiya oliy ta'limda yuqori samaradorlik berishi tasdiqlandi [6; 68-b.].

Tadqiqot natijalarining ilmiy muhokamasi shuni ko'rsatadiki, oliy ta'limda talabalarni jismoniy rivojlantirish an'anaviy majburiy darslar shaklidan innovatsion-motivatsion shaklga o'tishi lozim. Jismoniy tarbiya va sport o'yinlarining roli nafaqat tana a'zolarini chiniqtirish, balki talabalarda kelgusi professional faoliyatda asqatadigan matonat, intizom va jamoada ishlash kabi irodaviy sifatlarni shakllantirishdan iboratdir [7; 11-b.].

Tibbiyot va biotexnologiya yo'nalishi talabalari aqliy yuklamalarining yuqoriligi sababli ularning organizmida morfofunktsional o'zgarishlar, xususan, gormonal tizimda stress reaksiyalari tez-tez yuzaga keladi. Ushbu salbiy holatlarni neytrallashtirishda jismoniy tarbiya o'qituvchilari va assistentlarining ilmiy-metodik yondashuvi muhim rol o'ynaydi [4; 134-b.].

Guruhli va jamoaviy sport darslari orqali talabalar o'rtasida sotsializatsiya jarayoni ham tezlashadi [5; 2-b.].

Sport inshootlarining zamonaviy arxitekturaviy talablar asosida qurilishi va talabalar uchun ochiqligi ularning bo'sh vaqtlarini mazmunli tashkil etishning asosiy omillaridan biridir [2; 135-b.].

Shuningdek, har qanday pedagogik eksperiment talabalarning salomatligi, xavfsizligi va shaxsiy huquqlari himoyalangan holda olib borilishi lozim [1].

Jismoniy barkamollik talabalarning ma'naviy-axloqiy dunyoqarashini yuksaltirishga poydevor bo'ladi [11; 172-b.].

3-jadval: Jismoniy rivojlantirish metodikalarining samaradorlik mezonlari

Qo'llanilgan metodikalar	Talabalarning qamrovi	Jismoniy barqarorlik ko'rsatkichi	Asosiy pedagogik natija
Modulli-jamoaviy sport	85%	Yuqori	Irodaviy sifatlari va yetakchilik [5; 3-b.]
Individual-differensial	70%	O'rta	Jismoniy nuqsonlarni korrektsiyalash
An'anaviy-normativ	50%	Past	Faqat standart talablarni bajarish

XULOSA

Imomov Asliddin Abdurazoqovich va Sattarov Qarshiboy Narqulovichning "Oliy ta'limda talabalarni jismoniy rivojlantirish metodikalari" mavzusidagi tadqiqoti asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

- Oliy ta'limda talabalarni jismoniy rivojlantirish tizimi ularning kognitiv faolligi va umumiy salomatligini saqlashning eng samarali vositalaridan biri hisoblanadi.
- Jismoniy tarbiya darslarida jamoaviy sport turlari va interfaol pedagogik texnologiyalardan foydalanish talabalarning irodaviy sifatlarni rivojlantiradi hamda mashg'ulotlarga bo'lgan ijobiy munosabatini mustahkamlaydi.
- Universitetlardagi o'quv va sport infratuzilmasining innovatsion-arxitekturaviy yechimlari talabalarda qulay ijtimoiy-psixologik muhit yaratib, ularning harakat faolligini oshirishga xizmat qiladi.
- Jismoniy yuklamalarning ilmiy asoslangan me'yorlarda berilishi talabalarning morfofunktsional holatini yaxshilaydi, buyrak usti bezlari funksiyasini muvozanatlashtiradi va stress darajasini pasaytiradi.
- Oliy ta'lim muassasalarida talabalarni jismoniy barkamollikka yo'naltirish ishlari uzviylik tamoyillariga tayangan holda barcha kafedralar hamkorligida tizimli ravishda olib borilishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- Islamov Sh.E., Urakov K.N., Normaxmatov I.Z. Zashchita prav patsiyenta pri provedenii meditsinskikh eksperimentov. – Tverskoy Meditsinskiy Jurnal, 2021.
- Murodov M.Sh., Normaxmatov I.Z., Axmedjanov Sh.B., Ziyatov M.N., Sattarov Q.N., Khusainov Sh.Ya. Proposals on Innovative Solutions of Organizing the Architecture of Multifunctional Sports Facilities. – Journal of Advanced Zoology, 45(S2), 2024. – B. 131–135.
- Islamov Sh., Maxmatmuradova N., Normaxmatov I. Morfofunktsionalnoye sostoyaniye nadpochechnikov pri vvedenii distillirovannoy vody. – Jurnal gepato-gastroenterologicheskikh issledovaniy, 2(3.1), 2021. – B. 22–28.
- Zayniddinovich N.I. Jismoniy tarbiya o'qituvchilari faoliyatining ilmiy-pedagogik asoslari. – Journal of New Century Innovations, 44(1), 2024. – B. 133–135.
- Normahmatov I.Z. Aspekty ispolzovaniya komandnykh vidov sporta i sovremennykh pedagogicheskikh tekhnologiy na zanyatiyakh fizicheskogo vospitaniya i sporta. – Academicresearch.ru, 2024.
- Zainiddinovich N.I. Importance of Physical Education in Primary Class Children. – International Journal of Formal Education, 3(3), 2024. – B. 66–69.
- Zayniddinovich N.I. The Importance of the Role of Sports and Games in the System of Physical Education. – Genius Journals Publishing Group, 17, 2023. – B. 10–12.
- Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021. – 464 b.
- Abdullayev A., Xonkeldiyev Sh. Jismoniy tarbiya nazariyasi va uslubiyati. – Toshkent: O'zDJTI, 2005.
- Sodiqova Sh. Oliy ta'limda jismoniy tarbiya metodikasi. – Toshkent, 2018.
- Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. – 176 b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.